

REMISSVAR

2026-03-16

Dnr: BO 2025–0395

Justitiedepartementet
ju.L5@regeringskansliet.se
regeringskansliet@atta45.se

Betänkandet Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel (SOU 2025:119)

(dnr Ju2025/02760)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Barnombudsmannen arbetar för att barns rättigheter ska efterlevas på alla nivåer i samhället, att alla barn görs delaktiga i processer som rör dem och att alla barn ska skyddas mot våld.

Barnombudsmannen tar emot ett stort antal remisser och har inte möjlighet att lämna synpunkter på alla. Även för remisser av betänkanden och promemorior som har direkt betydelse för barn och deras rättigheter avgränsar myndigheten ofta svaret till övergripande synpunkter eller till synpunkter på vissa förslag och bedömningar. I detta remissyttrande fokuserar Barnombudsmannen på förslaget att fler exploateringssyften bör framgå av lagtexten, avsnitt 5.8.4. Barnombudsmannen lämnar även vissa synpunkter på det barnrättsliga perspektivet, övergripande samt avseende några förslag.

Inledningsvis vill Barnombudsmannen betona att flera delar av ändringsdirektivet¹ berör barn, och att det av utredningsdirektivet framgår att utredaren genomgående ska ha ett barnrättsligt perspektiv i analyser och slutsatser. Vidare innehåller GRETA:s senaste rekommendationer² till Sverige flera punkter kopplade till barns särskilda utsatthet. Rekommendationerna tar exempelvis sikte på effektivare och snabbare identifiering av barn som är utsatta för människohandel, åtgärder för att förebygga våld och övergrepp på olika typer av hem där exempelvis ensamkommande barn befinner sig och att svenska myndigheter bör införa ett nationellt åtgärdsprogram/koncept för skydd av och stöd till barn.

Barnombudsmannen noterar trots detta en genomgående avsaknad av ett barnrättsligt perspektiv i utredningen. Detta trots att barn är särskilt utsatta vid människohandel, inte minst när det gäller sexuell exploatering. Kvinnor och barn utgör en majoritet av alla offer både inom EU och globalt. Det är allvarligt att barnrättsperspektivet saknas.

¹ Direktivet om ändring av människohandelsdirektivet (direktiv 2024/1712)

² Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Evaluation report, Sweden, Third evaluation round, Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings (2023)

5.8.3 Det finns ändå ett behov av ändringar och 5.8.4 Fler exploateringssyften bör uttryckligen framgå av lagtexten

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning i 5.8.3 om att *"få människohandelsbrott leder till åtal och nästan inga åtal leder till fällande domar, trots att antalet identifierade personer utsatta för människohandel fortsätter öka. Det finns också tecken på att det finns tillämpningsproblem för flera av exploateringsformerna, och att människohandelsbestämmelsen därför inte används i den utsträckning som skulle vara möjlig. För att säkerställa en mer effektiv tillämpning av straffbestämmelsen om människohandel (4 kap. 1 a § brottsbalken) ser vi därför ett behov av att fler exploateringssyften framgår direkt av lagtexten och att begreppet "annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte" formuleras om."*

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag i 5.8.4 om ändringar i människohandelsparagrafen (4 kap. 1 a § brottsbalken). Utredningen föreslår att listan med exploateringssyften i nuvarande lagtext utökas genom att föra in följande syften utöver de som anges idag; tiggeri, brottslig verksamhet, surrogatmoderskap, tvångsäktenskap och illegal adoption. Barnombudsmannen anser emellertid att barnäktenskap också bör anges som ett exploateringssyfte i bestämmelsen.

Utredningen konstaterar att utnyttjande av någon för att ingå *tvångsäktenskap* redan idag kan omfattas av människohandelsbestämmelsen men att bestämmelsens praktiska genomslag i dessa fall emellertid kan ifrågasättas. Barnombudsmannen delar utredningens bedömning att det finns goda skäl att förtydliga att gärningar som avser utnyttjande för tvångsäktenskap också kan utgöra människohandel. Barnombudsmannen tillstyrker således att en icke uttömmande lista på situationer som kan omfattas bör införas och att tvångsäktenskap ska ingå.

Barnombudsmannen anser dock att det inte är tillräckligt att tvångsäktenskap skrivs ut i listan, utan att exempel som rör barns särskilda utsatthet tydligt ska inkluderas genom att även *barnäktenskapsbrott* skrivs ut. Barnombudsmannen menar att det inte är tillräckligt tydligt att barnäktenskapsbrottet anses omfattas av ordvalet tvångsäktenskap, särskilt eftersom tvång inte är ett krav för att dömas för barnäktenskapsbrott. Det finns mot bakgrund av detta en påtaglig risk att den föreslagna skrivningen inte i tillräcklig utsträckning ger det önskvärda förtydligandet för rättstillämparen när det gäller brott mot barn. Sverige behöver vidta alla åtgärder för att säkerställa att inga fall av människohandel förblir oupptäckta, det gäller inte minst när barn är brottsoffer.

5.8.6 Frågan om uppsåt vid människohandel

Barnombudsmannen anser liksom utredningen att straffansvar för människohandel bör kunna aktualiseras vid alla uppsåtsformer. Det ska, enligt myndigheten, räcka med likgiltighetsuppsåt för att gärningen ska kunna omfattas av bestämmelsen. Rekvisitet "i syfte att" bör därför ersättas med "med uppsåt att".

Angående barnrättsliga perspektivet i utredningens förslag.

Barnombudsmannen anser genomgående att utredningens förslag skulle ha varit mer träffsäkra i förhållande till barn som utsätts för människohandel, och i det skydd och stöd som brottsutsatta ska ha rätt till, om utredningen hade anlagt ett tillräckligt barnrättsligt perspektiv.

Barnombudsmannen anser exempelvis att det finns brister i den barnrättsliga analysen i följande avsnitt.

- *6.5.1 Ändrad skrivning om specialiserat stöd med brottsoffret i centrum*
Utredningen bedömer att det inte krävs några författningsändringar utifrån direktivets artikel 11.1. Samtidigt är frågan inte tillräckligt utredd utifrån ett barnrättsligt perspektiv vilket gör det svårt att bedöma om ändringar borde ha föreslagits. Barnombudsmannen vill i sammanhanget lyfta att ett nationellt åtgärdsprogram med särskilt fokus på situationen för barn som är utsatta för människohandel och deras behov, som GRETA rekommenderat, bättre skulle möta de krav på specialisering som följer av ändringsdirektivet än om Sverige inte vidtar särskilda åtgärder. I ett sådant nationellt program bör frågor om specialiserat stöd till barn utgöra en central del.
- *6.5.3 Inkvartering och skyddade boenden (artikel 11.5–11.6),*
Utredningen föreslår bland annat att Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga om tillgången till boendeinsatser är ändamålsenlig för målgruppen utifrån artikel 11.5–11.6. Barnombudsmannen anser förvisso att detta är bra, men att förslaget inte tillräckligt adresserar situationen för barn som utsatts för människohandel. Barnombudsmannen anser att en kartläggning behöver innehålla en tydlig skrivning om att barns behov särskilt ska belysas. Detta är även i linje med GRETA:s rekommendationer till Sverige.
- *6.5.6 Förfarandet för att anmäla brott (artikel 13)* Utredningen bedömer att det inte krävs några författningsändringar kopplat till förfarandet att anmäla brott utifrån direktivets artikel 13.3, i vilken framgår bland annat att förfaranden ska vara säkra och tillgängliga på *ett barnvänligt sätt och använder ett språk som är anpassat till ålder och mognad för barn som är brottsoffer*. Barnombudsmannen anser att frågan inte är tillräckligt utredd utifrån ett barnrättsligt perspektiv. Utredningen har enligt vad som framgår varken tillfrågat barn eller någon barnrättslig aktör om hur dagens system fungerar för barn. För att få information huruvida förfarandet är tillgängligt för barn behöver sakkunniga/expertter tillfrågas och det finns inga bättre experter på hur det är att vara barn än barn. I fråga om tillgänglighet för barn är det av central betydelse att utformning av material, förfaranden och information är säkerställt ur ett barnperspektiv.
- *6.5.7 Hjälp och stöd till barn (artikel 14)* Utredningen bedömer att författningsändringar eller andra åtgärder inte är nödvändiga. Utredningen anser att svensk rätt genom de regleringar kring vårdplanering som redan finns uppfyller kraven i ändringsdirektivet artikel 14.1 samt att Sverige, mot bakgrund av de möjligheter till byte av företrädare som redan finns, redan uppfyller kraven i ändringsdirektivet artikel 14.2. Samtidigt framgår inte att frågan är tillräckligt utredd ur ett barnrättsligt perspektiv. Barnombudsmannen menar att både stödet till barn i deras övergång till vuxenlivet och barns tillgång till en objektiv företrädare, exempelvis särskild företrädare för barn eller målsägandebiträde, utgör viktiga delar i skyddet för barn som är offer för människohandel. Barnombudsmannen anser att det hade varit mycket värdefullt att få en redogörelse av om det stöd som finns idag faktiskt möter det tillägg som följer av ändringsdirektivet.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredaren Sara Platten Bäckström. I den slutliga handläggningen av ärendet har även chefsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
barnombudsman